
Верховний
Суд

Електронний суд: практика впровадження та перспективи

Наталія Сакара
суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду
кандидат юридичних наук, доцент
27 вересня 2024 року

«Належний спосіб» звернення до суду в електронній формі

Слід розмежовувати спосіб звернення до суду із вимогами до оформлення процесуального документа. Якщо електронний документ підписаний накладенням електронного підпису, який забезпечує ідентифікацію фізичної особи (за виключенням адвокатів та інших, передбачених пунктом 10 Положення про ЄСІТС осіб), але електронний підпис накладений без використання підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, а процесуальний документ направлений на офіційну електронну адресу суду, то відсутні правові підстави стверджувати, що такий електронний документ не підписаний.

Протилежний підхід нівелює приписи про юридичну силу електронного документа та презумпцію відповідності кваліфікованого електронного підпису власноручному, суперечить частині першій статті 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», статті 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги».

Вимога про звернення до суду через підсистеми Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи є обов'язковою для осіб, визначених пунктом 10 Положення про ЄСІТС, та тих осіб, які добровільно зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі.

Звернення фізичної особи (за виключенням адвокатів та інших, передбачених пунктом 10 Положення про ЄСІТС осіб) до суду через офіційну електронну адресу суду з процесуальним електронним документом, який підписаний електронним цифровим підписом, є належним та правомірним способом безпосереднього звернення до суду, що ототожнюється із безпосереднім зверненням до суду через канцелярію або традиційними засобами поштового зв'язку і має кваліфікуватися саме як безпосереднє звернення до суду.

Постанова ВП ВС від 13 вересня 2023 року у справі № 204/2321/22 (провадження № 14-48цс22)

Оформлення документів, що подаються до суду при використанні електронної форми звернення

- ✓ Заяви, що подаються до суду в електронній формі, повинні бути підписані електронним цифровим підписом.

Постанови ВС від 26 травня 2021 року у справі № 565/195/19 (61-2692св20), від 26 квітня 2022 року у справі № 757/6877/21-ц (провадження № 61-15898св21), від 03 лютого 2021 року у справі № 295/12247/19 (61-12247св20), від 22 квітня 2020 року у справі № 360/1789/17 (61-1997св19)

- ✓ Судовий збір сплачується із застосуванням понижуючого коефіцієнту 0,8. Його сплата онлайн в кабінеті клієнта банку відповідає вимогам Закону України «Про судовий збір», а квитанція, що надходить на електронну адресу як підтвердження сплати судового збору, є єдиним можливим документом на підтвердження оплати судового збору онлайн та має доказову силу на виконання його вимог.

Постанова ВП ВС від 16 листопада 2022 року у справі № 916/228/22 (провадження № 12-26гс22), постанова ВС від 27 січня 2021 року у справі № 754/9573/13-ц (754/9573/13-ц)

- ✓ Учасник зобов'язаний надати доказ надсилання листом з описом вкладення іншим учасникам справи копій поданих до суду документів. У випадку, коли інший учасник справи відповідно до внесених ідентифікаційних даних про нього має зареєстрований Електронний кабінет, функціонал Електронного суду в автоматичному режимі надає суду та учаснику справи доказ надсилання до Електронних кабінетів інших учасників справи поданих до суду документів. Проте роздруківка електронного листування щодо надсилання копії апеляційної скарги на електронну адресу іншому учаснику справи не є належним доказом на підтвердження виконання вказаного обов'язку, оскільки не дозволяє суду переконатись у дійсності такого надсилання, а також перевірити, який саме документ було надіслано учаснику справи та встановити факт отримання нею такого направлення.

Постанова ВС від 04 жовтня 2022 року у справі № 910/622/22

- ✓ У разі формування електронного доручення за допомогою підсистеми «Електронний суд» від особи не потрібно вимагати додаткового надання паперового примірника такої довіреності або іншого документа, що посвідчує повноваження представника.

Постанови ВС від 08 вересня 2021 у справі № 486/259/21 (61-9466св21), від 25 січня 2023 року у справі № 235/8501/21 (провадження № 61-11615св22)

- ✓ У разі генерування ордеру через «Особистий кабінет адвоката» на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України, він має містити обов'язкові реквізити, визначені Положенням № 41. Накладення адвокатом електронного цифрового підпису на копію ордеру не свідчить про дотримання вимог щодо його змісту, в розумінні Положення № 41, а лише засвідчує його правовий статус електронної копії документа.

Постанова ВС від 07 лютого 2023 року у справі № 466/487/22 (провадження № К/990/33710/22), від 22 грудня 2022 року у справі № 450/569/22 (провадження № К/990/25805/22), ухвали ВС від 02 березня 2023 року у справі № 522/14112/22 (провадження № К/990/6305/23), від 07 лютого 2023 року у справі № 466/77/22 (провадження № К/990/25807/22)

Електронні докази

✓ Учасник справи на обґрунтування своїх вимог і заперечень має право подати суду електронний доказ в таких формах:

- 1) оригінал;
- 2) електронна копія, засвідчена електронним цифровим підписом;
- 3) паперова копія, посвідчена в порядку, передбаченому законом.

Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом, однак є однією з форм, у якій учасник справи має право подати електронний доказ (частина третя статті 96 ГПК України), який, в свою чергу, є засобом встановлення даних, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи (пункт 1 частини другої статті 73 ГПК України). Таким чином подання електронного доказу в паперовій копії саме по собі не робить такий доказ недопустимим. Суд може не взяти до уваги копію (паперову копію) електронного доказу, у випадку якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу

Постанова ВС від 19 січня 2021 року у справі № 922/51/20.

✓ Поняття електронного документа та електронного доказу не є тотожними, оскільки поняття електронного доказу є значно ширшим, та, окрім власне електронних документів, оформлених відповідно до статей 5, 6 Закону "Про електронні документи та електронний документообіг", на які посилався суд апеляційної інстанції, включає в себе будь-яку інформацію в цифровій формі, що має значення для розгляду справи, в тому числі повідомлення, відправлені електронною поштою або іншими засобами електронного зв'язку.

Постанова ВС від 03 серпня 2022 року у справі № 910/5408/21

✓ Ототожнення електронного доказу як засобу доказування та матеріального носія такого документа є безпідставним, оскільки характерною рисою електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія.

Постанова ВС від 27 квітня 2023 року у справі № 149/2360/17 (провадження № 51-10км23)

✓ Головною особливістю електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. Один і той же електронний документ (відеозапис) може існувати на різних носіях. Всі ідентичні за своїм змістом примірники електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрізнятися один від одного тільки часом та датою створення. Електронний файл із відеозаписом обставин події, зафіксований на оптичному диску, є оригіналом (відображенням) електронного документа, а тому такий диск є самостійним джерелом доказів, піднімим від інформації, що зберігається на комп'ютері в електронному вигляді.

Постанова ВС від 10 вересня 2020 року у справі № 751/6069/19 (провадження № 51-1704км20)

Повідомлення учасників справи про час та місце розгляду справи та ухвалені судові рішення:

Належні способи повідомлення:

- ✓ Направлення повістки або копії судового рішення на офіційну електронну пошту

Постанови ВС від 01 червня 2022 року у справі № 761/42977/19 (провадження № 61-1933св22), від 10 лютого 2022 року у справі № 359/5063/21 (провадження № 61-21505св21), від 27 жовтня 2021 року у справі № 279/5407/20 (провадження № 61-8744св21)

- ✓ Надсилання повістки або копії судового рішення до електронного кабінету

Постанова ВС від 23 листопада 2023 року у справі № 280/3793/21 (провадження № К/990/24972/23)

- ✓ Розміщення оголошення на офіційному веб-сайті судової влади:

•Будь-якого учасника справи за умови, якщо остання відома адреса місця проживання (перебування), місцезнаходження або місця роботи знаходиться на тимчасово окупованій території у разі відсутності електронного кабінету;

Стаття 12-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Ухвала ВС від листопада 2022 року у справі № 757/2884/20-ц (провадження № 61-9211св22), Постанови ВС від 10 квітня 2020 року у справі № 415/7119/15-ц (провадження 61-7829св18), від 13 лютого 2019 року у справі № 463/4305/15-ц (провадження № 61-12164св18)

•Лише відповідача, третьої особи, свідка, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, а також заінтересованої особи у справах про видачу обмежувального припису

Частина 11 статті 128 ЦПК України, постанови ВС від 11 листопада 2022 року у справі № 0417/2-4308/2011 (провадження № 61-12162св21), від 05 жовтня 2022 року у справі № 757/72370/17 (провадження № 61-17265св20), від 10 серпня 2022 року у справі № 757/28189/20-ц (провадження № 61-6264св22), від 14 грудня 2022 року у справі № 372/3482/19 (провадження № 61-6154св22), від 22 червня 2022 року у справі № 555/1772/11 (провадження № 61-4319св22), від 03 лютого 2021 року у справі № 309/1214/16-ц (провадження № 61-14277св20), від 09 серпня 2023 року у справі № 158/3041/21 (провадження № 61-3363св23).

Неналежні способи повідомлення: телефонограма, СМС – повідомлення (за відсутності відповідної письмової заяви), мобільний онлайн-додаток, опублікування судового рішення в ЄДРСР

Постанови ВС від 12 квітня 2023 року у справі № 127/18576/21 (провадження № 61-12428св22), від 07 грудня 2022 року у справі № 520/5811/13 (61-1248св21), від 31 серпня 2022 року у справі № 463/8859/20 (провадження № 6106211св22), від 27 червня 2022 року у справі № 341/1363/21 (провадження № 61-21265св21, Постанови ВС від 08 травня 2023 року у справі № 201/9898/19 (провадження № 61-12531св22), від 31 січня 2023 року у справі № 693/812/21 (провадження № 61-11611св22), 10 листопада 2022 року у справі № 440/222/19 (провадження № 61-8993св22), від 26 жовтня 2022 року у справі № 666/6309/13-ц (провадження 61-1121св22), від 15 березня 2023 року у справі № 299/3583/15-ц (провадження № 61-8231св22). Постанова ВС від 22 вересня 2021 року у справі № 753/16685/19 (провадження № 61-4901св21). Постанова ВС від 16 листопада 2022 року у справі № 752/24301/19 9провадження № 61-5390св22, від 14 липня 2022 року у справі № 285/2686/20-ц)

Надсилання відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, вказану в документах, що подавались до суду, не заборонена, та може здійснюватися як **додаткова**, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення відповідно до статті 272 ЦПК України (в редакції, чинній на час ухвалення рішення судом першої інстанції).

Постанова ВП ВС від 10 квітня 2024 року у справі № 454/1883/22 (провадження № 14-117цс23) «Viber»

Проведення судового засідання в режимі відеоконференції

- ✓ Проведення судового засідання в режимі відеоконференції є правом, а не обов'язком суду.

Постанова ВС від 31 січня 2023 року у справі № 906/943/18

- ✓ Порухення строків подання заяви про розгляд справи в режимі відеоконференції, встановлених в частині 2 статті 212 ЦПК України, є однієї з підстав для відмови у її задоволенні та залишення без розгляду.

Постанова ВС від 27 травня 2021 року у справі № 752/17491/17 (провадження № 61-161св19), від 20 березня 2020 року у справі № 184/1401/16-ц (провадження № 61-6167св18), від 14 липня 2021 року у справі № 910/11884/19

- ✓ Розгляд заяви про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, навіть якщо остання надійшла з порушенням строків, встановлених частиною другою статті 212 ЦПК України, має здійснюватися до судового засідання, крім випадків подання такої заяви в день проведення судового засідання.

Постанови ВС від 27 липня 2022 року у справі № 580/1802/20 (провадження № К/990/8511/22), від 22 березня 2023 року у справі № 466/4418/21 (провадження № 61-763св23)

- ✓ Копія ухвали про задоволення заяви сторони про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції в обов'язковому порядку має направлятися учасникам справи. Її невручення є підставою для відкладення розгляду справи, оскільки в матеріалах справи будуть відсутні відомості про вручення судової повістки й, відповідно, учасник справи буде вважатися таким, що не повідомлений належним чином про час та місце розгляду справи

Постанова ВС від 14 квітня 2021 року у справі № 343/1397/19 (провадження № 61-13703св20), від 11 березня 2021 року у справі № 803/12/20 (провадження № 61-10423ав20), від 09 жовтня 2020 року у справі № 320/463/17 (провадження № 61-41837св18)

- ✓ Здійснюючи подання заяви щодо участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції, учасник або його представник повинен усвідомлювати наслідки та ризики, які може він понести або особа, яку він представляє, у випадку неможливості участі в судовому засіданні в відеоконференції.

Постанови ВС від 16 листопада 2021 року у справі № 910/8690/20; від 18 травня 2021 року у справі № 923/378/17

- ✓ У випадку задоволення заяви учасника про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні іншого суду, обов'язок щодо забезпечення можливості реальної участі учасника в судовому засіданні покладається на суд, якому доручено проведення відеоконференції.

Постанова ВС від 26 січня 2022 року у справі № 537/5256/19 (провадження № 61-634св21)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!